

Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2016-2020, Versie 0.1

Algemene noties:

Duidelijk dat het stuk nog niet af is en daardoor maakt het nog een onevenwichtige indruk.

Na lezing blijft wel het gevoel achter dat het bedrijfsleven niet volledig in beeld is. Er lijkt wel aandacht voor de BRZO bedrijven, maar over de overige bedrijven wordt nagenoeg niets gezegd.

De ontbrekende aandacht voor de bedrijven is niet alleen zorgelijk, maar ook inhoudelijk niet verdedigbaar. Bedrijven maken gebruik van bedrijfspanden en –installaties. Deze vertegenwoordigen niet alleen bezit, maar ook regionaal economische waarde en inkomens voor medewerkers.

Specifieke noties:

De economische effecten zoals beschreven in **paragraaf 5.3.3** zijn te summier weergegeven. Zo is het ontbrekende perspectief momenteel een groot probleem. Voor de gemiddelde (MKB)-ondernemer is dit een belangrijke leidraad voor investeringen. Dit ontbrekende perspectief gaat niet alleen over ontbrekende normering, maar ook over de economische ontwikkeling van Groningen in de breedste zin van het woord. Dit is namelijk bepalend voor een ondernemer of zijn investeringen zullen renderen, zeker waar het gaat om bedrijfspanden en/of –installaties.

Er heerst momenteel onder een aantal ondernemers, zeker voor degenen die niet lokaal gebonden zijn, een gevoel dat investeringen in bedrijfspanden en –installaties in het aardbevingsgebied onvoldoende zullen renderen. Daarbij is het ook nog een probleem hoe de banken zich opstellen bij investeringen in onroerend goed.

Tenslotte is er net als op de woningmarkt een stagnatie op de markt van bedrijfsoverdracht. Veel bedrijven zijn nu onverkoopbaar en bijna gepensioneerde ondernemers zien hun pensioendatum uitgesteld worden en de omvang van hun pensioen krimpen.

In **paragraaf 6.2** wordt ingegaan op de prioritering in de versterkingsopgave. Hier wordt een redenering neergezet om te komen tot een prioritering op basis van risico's. Hierbij is opvallend dat er niet wordt gekeken naar panden/objecten met een ander risico dan het instortingsrisico. Bij industriële installaties kan er sprake zijn van schade waardoor er een extern risico ontstaat (bijv. ontsnappen van gevaarlijke stoffen). Hoewel BRZO bedrijven aangeven dat tot op heden geen noemenswaardige schade is opgetreden is dit wel het onderzoeken waard. Dit kan er toe leiden dat specifieke industriële installaties een hogere prioriteit behoeven.

De prioriteringsmethodiek komt terug in **paragraaf 6.5**. Het is hierbij niet duidelijk of bij het begrip "risicovolle gebouwen" ook bepaalde industriële installaties van toepassing zouden kunnen zijn.

In **paragraaf 7.3.1** wordt de economie van het gebied beschreven. Hierbij lijkt de economische betekenis van de aardgassector zelf te zijn vergeten, terwijl hier vele duizenden banen (direct, indirect en geïnduceerd) aan zijn verbonden. Verder lijkt er een statistisch effect van toepassing waardoor de economische belangen niet goed worden weergegeven. Werkgelegenheid en bruto regionaal product worden gebaseerd op de fysieke (hoofd)vestiging van een bedrijf, terwijl de bedrijfsactiviteiten over een veel groter gebied gespreid zijn. Bijvoorbeeld, een industrieel dienstverlener heeft als vestigingsplaats Veendam en 200 medewerkers in dienst. Hij verleent deze diensten niet alleen in Veendam, maar ook bijvoorbeeld aan de industriële bedrijven in

Eemshaven en Delfzijl. Door dit statistisch effect lijkt de werkgelegenheid in het G10 gebied (G11 minus Groningen) lager dan in werkelijkheid.

Over **hoofdstuk 8** "Schade" zijn er een aantal opmerkingen te maken.

In **paragraaf 8.2** wordt een nieuwe procedure voorgesteld in het geval van complexe schade. De NCG krijgt hierbij een regierol toebedeeld. Onduidelijk is welk probleem op deze manier wordt verholpen en waarom deze procedure beter en/of effectiever zal werken.

In **paragraaf 8.3.1** worden een aantal instituties beschreven. Zo wordt stilgestaan bij de Commissie Bijzondere Situaties. Wij doen een oproep om deze commissie ook open te stellen voor mensen met een (klein) bedrijf. Tot op heden staat deze regeling niet open voor ondernemers.

De NAM wordt terecht als een van de actoren benoemd. Naar ons idee is niet helemaal duidelijk welk mandaat de NCG heeft richting NAM. NCG lijkt vooral publieke regie te voeren, daar waar NAM natuurlijk in het privaatrechtelijk domein vertoeft.

Verder is het opmerkelijk dat een drietal instituties niet worden beschreven: de provincie Groningen, de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst Groningen. Deze hebben nadrukkelijk rondom het thema schade een rol.

In **paragraaf 8.4** wordt een pleidooi gehouden voor één loket. Maar dit lijkt vooral een loket dat zich richt op voorlichting en regie. Aangezien het CVW niet voor schade en versterking aan bedrijfspanden en -installaties kan worden aangesproken doen wij een pleidooi voor de instelling voor een Bedrijvenloket waar schade kan worden gemeld en van waaruit de versterkingsopgave wordt vormgegeven.

In dezelfde paragraaf wordt gesteld dat het "Eén loket" samen moet werken met doelgroeporganisaties als LTO en MKB Noord. Er wordt gesteld dat "met het loket vanuit één regie wordt gewerkt". Voor MKB Noord bijvoorbeeld is samenwerking gewenst, maar is het ondenkbaar dat MKB Noord als belangenbehartiger "onder regie van de NGC" gaat werken. Wel is het denkbaar dat MKB Noord vanuit zijn rol en positie binnen het bedrijfsleven (betaalde) diensten verleend voor de NCG en onder diens regie.

Hoofdstuk 9 over de "versterking" maakt een onevenwichtige indruk. Zo zijn belangrijke delen nog niet uitgewerkt en bevatten de wel uitgewerkte delen staccato taalgebruik en veel taalfouten waardoor ze nagenoeg onleesbaar worden. Hierbij is een goede redactie zeer gewenst.

Paragraaf 9.3.3 bevat een aantal vergezichten die niet aansluiten bij de werkelijkheid. Het idee dat wij onze kennis over aardbevingsbestendig bouwen zouden kunnen exporteren is een illusie. Juist op heel veel plekken in de wereld heeft men zeer veel kennis van aardbevingsbestendig bouwen, tot en met wolkenkrabbers aan toe. De Groningse situatie is daarbij zo specifiek dat deze kennis niet inzetbaar is bij tectonische bevingen in het buitenland.

Ook het idee van opleidingen over andersoortige oplossingen voor waterkeringen waarbij Groningen een proefgebied zou moeten worden zijn nog volledig toekomstmuziek en bestaat nauwelijks draagvlak voor.

Tenslotte het idee voor een fabriek voor zonne-energie auto's is ook nergens op gebaseerd.

Met andere woorden, **paragraaf 9.3.3** zal moeten worden herschreven.

Paragraaf 9.5 beschrijft de situatie met betrekking tot de versterkingsopgave binnen de industrie. Feitelijk wordt alleen stilgestaan bij de problematiek van de BRZO bedrijven hetgeen weer verklaarbaar is vanwege de mogelijke extern risico's. Hierbij nogmaals een pleidooi om de NAM/Deltares niet als rechtstreeks aanspreekpunt te zien, maar een met het CVW vergelijkbaar op afstand gezette organisatie in te stellen.

Hoewel **paragraaf 9.7** met betrekking tot bedrijven nog moet worden geschreven benadrukken wij nogmaals het belang dat hiermee gepaard gaat.

In **paragraaf 9.8.6** wordt stilgestaan bij de ondergrondse infra. We lezen hier echter niets over de datakabels en schakelstations. Dit gaat verder dan het breedbandnetwerk, ook het mobiele netwerk zit uiteindelijk verbonden via vaste kabels. Het belang van dataverkeer en mobiele communicatie behoeft geen nader betoog.

In **paragraaf 9.9.1** worden een aantal knelpunten beschreven. Zo claimt de Veiligheidsregio onder andere extra middelen voor risicobeheersing. Dit wil men onder andere gebruiken om tijdelijk extra toezichthoudende capaciteit tbv BRZO bedrijven en maatschappelijke organisaties te kunnen inzetten. Dit vinden wij een vreemde, vanuit wantrouwen opgezette benadering. Reeds eerder is vastgesteld dat er vanuit de bedrijven wantrouwen heerst richting handhavers om daarmee samen te werken. Een dergelijke opstelling van de Veiligheidsregio vergroot alleen maar de tegenstelling. Daarbij vragen wij ons af voor welke maatschappelijke organisaties de Veiligheidsregio extra toezichtshoudende capaciteit nodig heeft.

Hoofdstuk 10 over de verduurzaming maakt al een redelijk goed uitgewerkte indruk. Daarbij moet wel worden aangetekend dat er in de maatschappij vaak begrippen als EPC=0 en Nul op de Meter door elkaar gebruikt worden. Dit terwijl het verschillende begrippen zijn die ook verschillende implicaties hebben. Wij adviseren deze begrippen nader uit te leggen.

Paragraaf 10.14 gaat verder in op de werking van de elektriciteitsnetwerken en gas 2.0.

Hoewel het er niet met zoveel woorden staat vragen de set aan maatregelen richting Nul op de meter feitelijk een systeemsporg. Voor Enexis als netbeheerder en dus ook als verantwoordelijke voor de aanpassing van het netwerk is het de vraag of zij al voldoende hierop voorbereid zijn. Daarbij blijkt onvoldoende of zijn als belangrijke strategische partner hieraan zouden willen meedoen.

Bij Gas 2.0 is vaak de beleving van mensen dat dit in de toekomst onze huidige aardgasproductie zou kunnen vervangen. Niets is minder waar. Bio of synthetisch gas zal slechts een fragment gaan beslaan van onze huidige productie. Daarom pleiten wij ervoor om dit thema te verbreden naar biobased economy. Hiermee wordt een grotere economische potentie aangeboden.

In **paragraaf 11.1** wordt een beschouwing gegeven van de regionale economie. Om aan te sluiten bij mijn algemene notie is het van wezenlijk belang dat ondernemers zicht krijgen op een nieuwe perspectief. Daarbij is het ook van wezenlijk belang dat wij zo snel mogelijk het gebied opnieuw gaan framen. Niet langer als een "no go area" maar als een aantrekkelijk gebied voor wonen en werken. Daarbij moet worden begonnen van binnenuit. Wij moeten onze trots op dit gebied herwinnen. Pas als je zelf in de boodschap gelooft is het mogelijk anderen (buiten Groningen) ook daarvan te overtuigen. Hoe dan vervolgens de taken worden verdeeld tussen NCG en Economic Board is een kwestie van afstemming.

In het licht van voorgaande opmerking vinden wij de prioritering van NCG in **paragraaf 11.4** opmerkelijk.

De eerste prioriteit is onbetwist, maar de tweede prioriteit zou moeten zijn het perspectief bieden aan inwoners én bedrijven. De doelstelling van meer werkgelegenheid voor laag opgeleiden kan alleen maar gerealiseerd worden als de bedrijven die voor deze banen moeten zorgen ook perspectief zien.

Wij zouden qua prioritering een andersoortige drieslag willen voorstellen:

1. Goede schadeafhandeling en bouwkundig versterken

2. Perspectief bieden aan inwoners én bedrijven
3. Invulling geven aan dit perspectief vanuit de gehele breedte van de samenleving. Dit vraagt afstemming tussen NCG, gemeenten en Economic Board en een samenspel met inwoners, ondernemers, bedrijven en instellingen.

In **paragraaf 11.5** wordt een uitvoeringsprogramma weergegeven. Hier staan veel goede ideeën. Om hiervoor draagvlak bij bedrijven en ondernemers te vinden zal actief aan gewerkt moeten worden. Wat betreft prioritering verwijs ik naar passages hiervoor. Wat ik hiervoor zei over het gebied voor ondernemers opnieuw te gaan framen geldt breder, voor de gehele samenleving in dat gebied. Men zal eerst zijn eigen trots moeten heroveren alvorens wij geloofwaardig naar buiten kunnen uitstralen dat dit een gebied is met heel veel plussen.

Ten aanzien van **hoofdstuk 12** wil ik opmerken dat ik weinig tot niets teruglees over de rol van bepaalde bedrijven bij de vitalisering van het gebied. De vitaliteit wordt mede bepaald door de aanwezigheid van bepaalde bedrijven. Niet alleen een aantal winkels, maar ook bijvoorbeeld de lokale installateur, het lokale bouwbedrijf of garagehouder. Hiervoor is gericht beleid gevraagd.

Over het cultureel erfgoed in **hoofdstuk 13** kan ik kort zijn. Het ziet er goed uit. Waarbij wel moet worden aangetekend dat er ook ondernemers zijn die met cultureel erfgoed hun boterham verdienen, veelal in de toeristische sector. Daarmee zit er een dubbele dimensie aan deze gebouwen en vraagt dit ook om een specifieke aanpak.

In **hoofdstuk 14** had ik ook verwacht dat er iets gezegd zou worden over de opvolger van de Dialoogtafel.

In **hoofdstuk 16** worden allerlei regelingen beschreven. In het algemeen zijn deze vooral gericht op particulieren. Wij vinden dat alle regelingen ook op hun manier toegankelijk zouden moeten zijn voor bedrijven (bijvoorbeeld Commissie Bijzondere Situaties).

Wij denken dat er zelfs extra regelingen nodig zijn voor bedrijven, daarbij vragen wij vooral aandacht voor de volgende situaties:

- Bedrijf is moeilijk of niet verkoopbaar dan wel is aanzienlijk minder waard geworden
- Als gevolg van aardbevingschade of herstelwerkzaamheden is er sprake van inkomstenderving als gevolg van omzetverlies
- Er zijn extra (=meer dan normaal) investeringen nodig om bepaalde bedrijfsactiviteiten veilig en aardbevingsbestendig te kunnen uitvoeren
- Als extra handhaving of toezicht leidt tot lastenverhoging van bedrijven moeten zij hiervoor gecompenseerd worden